

RP 1/2018 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av kyrkolagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att kyrkolagen ändras så att en person som ställer upp som kandidat i församlingsvalet eller dennes närstående inte kan vara medlem i valnämnden. Samtidigt föreslås det att man slopar kyrkoherdens obligatoriska medlemskap i valnämnden. Det föreslås även preciseringar i bestämmelserna om förteckningen över röstberättigade.

Syftet med propositionen är att förtydliga bedömningen av jävsituationer genom att följa utvecklingen i lagstiftningen om jäv för valmyndigheter i allmänna val samt att säkerställa ett opartiskt valförfarande. Vidare är syftet att förbättra dataskyddet för förteckningen över röstberättigade. Samtidigt tryggar de föreslagna ändringarna valdeltagarnas förtroende för valmyndigheterna och valsystemet.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt. Målet är att de nya bestämmelserna tillämpas vid församlingsvalet 2018.

RP 1/2018 rd

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÄN MOTIVERING	3
1 NULÄGE OCH BEDÖMNING AV NULÄGET	3
Valmyndighetens jäv	3
Förteckningen över röstberättigade i församlingsvalet och i direkt kyrkoherdeval ..	4
2 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	4
3 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	5
4 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	5
DETALJMOTIVERING	7
1 LAGFÖRSLAG	7
23 kap. Förtroendevalda och val	7
24 kap. Underställning och ändringssökande	8
25 kap. Kompletterande stadganden	8
2 NÄRMARE BESTÄMMELSER	9
3 IKRAFTTRÄDANDE	9
4 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	9
LAGFÖRSLAG	11
Lag om ändring av kyrkolagen	11
BILAGA	14
PARALLELLTEXT	14
Lag om ändring av kyrkolagen	14

ALLMÄN MOTIVERING

1 Nuläge och bedömning av nuläget

Valmyndighetens jäv

I kyrkolagen (1054/1993) och i valordningen för kyrkan (416/2014) föreskrivs om kyrkliga val och förrättandet av val. I kyrkolagen och i valordningen för kyrkan finns inte separata bestämmelser om jäv för en medlem i valnämnden, utan på en medlem i valnämnden tillämpas allmänna bestämmelser om jäv, dvs. 28 § i förvaltningslagen (434/2003) i enlighet med 7 kap. 5 § och 25 kap. 5 § i kyrkolagen. Därmed har man tolkat ärendet så att en medlem i valnämnden är jävigt att delta i ett sådant beslut i valnämnden som gäller honom eller henne själv eller en närstående till honom eller henne eller på annat sätt utgör jäv enligt 28 § i förvaltningslagen. Därmed kan en medlem i valnämnden inte delta i beslut om att förkasta valsedlar eller i bestämmandet av valresultatet eller fastställandet av valresultatet om ifrågavarande person eller en närstående till honom eller henne är kandidat i valet. Därtill föreskrivs i valordningen för kyrkan att den som är kandidat i valet inte får vara valbiträde.

I samband med församlingsvalet 2014 framgick det att det fanns olika tolkningar av jäv i fråga om en medlem i valnämnden. Enligt högsta förvaltningsdomstolen beslut om jäv för en medlem i en centralvalnämnd (HFD:2013:112) kan en kandidat eller en sådan närstående till denne som fastställs i 28 § 2 mom. i förvaltningslagen inte vara medlem i en centralvalnämnd vid allmänna val. Enligt Vasa förvaltningsdomstols beslut om jäv för en medlem i en valnämnd (25.3.2013 13/0130/3), som högsta förvaltningsdomstolen fastställt (KHO 20.6.2013 liggare 2104), utgör kandidatur i kommunalvalet i sig ingen grund för jäv i fråga om deltagande som medlem i en valnämnd.

Enligt kyrkomötets riktlinje ska man vid kyrkliga val förhålla sig till jävsfrågor på samma sätt som vid allmänna val, varvid jäv i fråga om en medlem i en valnämnd vid kyrkliga val måste bedömas på samma sätt som i fråga om medlemmar i en centralvalnämnd vid allmänna val. Vid församlingsval sköter valnämnden dock både den kommunala valnämndens och centralvalnämndens uppgifter. Eftersom kyrkolagen, i motsats till vallagen (714/1998), inte har någon särskild bestämmelse om jäv för en medlem i valnämnden har man ansett att en person som kandiderar i valet eller en närstående till honom eller henne kan vara medlem i valnämnden, men att ifrågavarande person enligt ovanstående är jävigt att delta i sådana beslut som gäller honom eller henne själv eller en närstående till honom eller henne. Förutom att vara medlem i valnämnden har en kandidat kunnat vara valförrättare (HFD 7.3.2017, liggarnummer 996).

Vid kommunalval handhar kommunens centralvalnämnd myndighetsuppgifterna i fråga om kandidatuppställningen, räkningen av förhandsrösterna, kontrollräkningen av alla röster samt fastställandet och offentliggörandet av valresultatet. Därtill handhar kommunens centralvalnämnd vid alla val granskningen av förhandsröstningshandlingarna och har allmänt ansvar för röstningsarrangemangen på kommunens område. Enligt vallagen kan en medlem eller ersättare som enligt en kandidatansökan som tillställts nämnden har uppställts som kandidat för ett parti eller en valmansförening inte delta i nämndens arbete vid valet i fråga. Valnämnden sköter förrättandet av röstningen på valdagen på röstningsområdets röstningsställe och handhar den preliminära rösträkningen efter att röstningen avslutats. Valnämndens enda uppgift är att ordna förhandsröstningen vid institutioner såsom exempelvis sjukhus och vårdanstalter för äldre samt vid straffanstalter.

RP 1/2018 rd

Jävsbestämmelserna som gäller valmyndigheter preciserades genom en ändring av vallagen (361/2016) som trädde i kraft den 1 juni 2016. I samband med detta fogades till vallagen även en bestämmelse om valmyndighetens skyldighet att sköta sitt uppdrag opartiskt. Syftet med ändringarna var att förtydliga bedömningen av jävsituationer och att säkerställa de röstandes förtroende för valsystemet och valmyndigheterna. En person som är uppställd som kandidat vid valet kan inte vara medlem eller ersättare i valnämnden. En kandidat eller en kandidats make eller maka, barn, syskon eller föräldrar kan inte vara medlem eller ersättare i valnämnden. En kandidat eller en kandidats make eller maka, barn, syskon eller föräldrar kan inte vara valförrättare vid ett förhandsröstningsställe eller vid hemmaröstning och inte heller medlem eller ersättare i en valnämnd som sköter röstningen vid anstalter. En kandidat eller en kandidats nära släkting kan inte heller vara valbiträde vid röstning.

Jävsfrågor som gäller medlemmar och ersättare i kommunens centralvalnämnd avgörs enligt 27—30 § i förvaltningslagen.

Eftersom det vid kyrkliga val är motiverat att förhålla sig till jävsfrågor på samma sätt som vid allmänna val, bör utgångspunkten vara att jäv för medlemmar i valnämnden och andra valmyndigheter vid kyrkliga val bedöms på samma sätt som jäv för valmyndigheter vid allmänna val.

Förteckningen över röstberättigade i församlingsvalet och i direkt kyrkoherdeval

När valordningen för kyrkan förnyades år 2014 ersattes termen vallängd som tidigare användes vid församlingsval och direkt kyrkoherdeval och termen förteckning över röstberättigade som användes i övriga val med den mer beskrivande termen röstlängd. Förteckningen över röstberättigade utgör ett sådant personregister som avses i personuppgiftslagen (523/1999).

Inför valet ska församlingens valnämnd och kyrkliga samfälligheters centralvalnämnd utarbeta en röstlängd, i vilken antecknas de röstberättigade församlingsmedlemmarna, deras personbeteckning, adress och antal samt vid behov röstningsområdet. Förteckningen grundar sig på uppgifterna i kyrkans gemensamma medlemsdatasystem. I församlingsvalet 2014 ansågs det vara problematiskt att man även antecknade de röstberättigades adressuppgifter i förteckningen över röstberättigade. När förteckningen skrevs ut ledde detta till väldigt stora dokument varvid det var svårt att granska rösträtten på röstningsstället på valdagen. Enligt vallagen tas i rösträttsregistret in den röstberättigades fullständiga namn och personbeteckning samt uppgift om en eventuell spärrmarkering. I 25 kap. i kyrkolagen föreskrivs separat om offentlighet för en förteckning över röstberättigade.

2 Målsättning och de viktigaste förslagen

Syftet med propositionen är att följa utvecklingen i lagstiftningen som gäller jäv för valmyndigheter vid allmänna val, att förtydliga bedömningen av jävsituationer och att säkerställa ett opartiskt valförfarande. Vidare är syftet att förbättra dataskyddet i fråga om förteckningen över röstberättigade. Samtidigt tryggar de föreslagna ändringarna valdeltagarnas förtroende för valmyndigheterna och valsystemet.

Det föreslås att behörighetskraven för en medlem i valnämnden görs striktare genom att man till kyrkolagen fogar en bestämmelse som hindrar en person som kandiderar i församlingsvalet eller en närstående till honom eller henne från att delta som medlem eller ersättare i valnämnden. Till följd av detta föreslås det att kyrkoherdens obligatoriska medlemskap i valnämnden slopas. I samband med att kyrkolagen ändras fogas till valordningen för kyrkan en bestämmelse som hindrar att en person som kandiderar i församlingsvalet eller en närstående till ho-

nom eller henne är valfunktionär eller valbiträde. Samma jävsregler skulle även gälla valbiträden valda av personer som röstar hemma.

Dessutom föreslås det att bestämmelserna som gäller förteckningen över röstberättigade ändras så att det i kyrkolagen föreskrivs inte bara om datainnehållet i förteckningen utan också i större detalj om dess användningsändamål, förvaringstid och offentlighet.

3 Propositionens konsekvenser

Till följd av striktare jävsbestämmelser kan i synnerhet små församlingar ha svårt att få ett tillräckligt antal valförrättare. Man kan dock undvika problem till exempel genom att välja ett tillräckligt antal ersättare i valnämnden. Ändringen av tidpunkten för församlingsvalet i valordningen för kyrkan så att den är en vecka senare än farsdagen ger sannolikt bättre möjligheter att få valförrättare trots de striktare jävsbestämmelserna. Förenhetligandet av jävsbestämmelserna med den allmänna vallagstiftningen underlättar tolkningen av bestämmelserna från fall till fall och förtydligar valmyndighetens bedömning av jävsituationer.

Förtroendet för församlingsvalet förväntas öka när valnämndernas medlemmar och valförrättarna inte kandiderar i valet eller är närstående till en kandidat.

Propositionen uppskattas inte ha direkta ekonomiska konsekvenser och inte heller konsekvenser som berör barn eller jämställdheten mellan könen.

4 Beredningen av propositionen

Propositionen är i enlighet med kyrkomötets framställning. Propositionen bereddes för kyrkomötet av kyrkostyrelsen. Under beredningen av propositionen har tjänstemän vid justitieministeriet konsulterats och ett utlåtande erhållits från dataombudsmannens byrå.

I utlåtandet från dataombudsmannens byrå hänvisas till skyddet för personuppgifter som styrs av 10 § 1 mom. i grundlagen enligt vilket närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Likaså hänvisar utlåtandet till riksdagens grundlagsutskotts utlåtanden som tar ställning till regleringsobjekt som är viktiga med tanke på grundlagsbestämmelsen som gäller skydd av personuppgifter. I utlåtandet konstateras att man bör föreskriva om överlämnande av personuppgifter på lagnivå, varvid man även bör föreskriva om framläggande av en förteckning över röstberättigade i kyrkolagen. Därtill ifrågasätter utlåtandet varför uppgifterna över huvud taget måste framläggas. Vidare konstaterar utlåtandet att det är skäl att begrundas syftet med att framlägga förteckningen över röstberättigade i synnerhet nu när tillämpandet av Europeiska unionens allmänna dataskyddsförordning närmar sig.

I utlåtandet konstateras att det enligt dataskyddsförordningen måste finnas en rättslig grund enligt artikel 6 i förordningen för behandling av personuppgifter. Nationell lagstiftning som preciserar förordningen kan antas i sådana fall där behandlingen av personuppgifter grundar sig på artikel 6.1 c och e. När man utnyttjar det nationella handlingsutrymmet kan den nationella lagstiftningen innehålla noggrannare bestämmelser om hur man anpassar förordningen. Detta sker genom att man preciserar de särskilda krav som gäller databehandling och andra åtgärder. När man behandlar uppgifter som hör till särskilda kategorier av personuppgifter, till exempel uppgifter om en persons religiösa övertygelse, måste man därtill tillämpa något av leden i artikel 9.2. I artikel 9.2 d har man i fråga om religiösa samfund gjort ett undantag till förbudet att behandla särskilda kategorier av personuppgifter. Det är dock skäl att märka att denna avvikelsegrund förutsätter, förutom tillbörliga skyddsåtgärder, även att personuppgifter inte överlämnas utanför gemenskapen utan den registrerades samtycke.

RP 1/2018 rd

Vidare konstateras det i utlåtandet att en spärrmarkering även innebär att uppgiften om en persons hemkommun ska hemlighållas vid tillämpning av 24 § 1 mom. 31 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Utlåtaren vet inte om hemkommunen för en person med spärrmarkering i praktiken kan avslöjas när det framgår i vilken församlings förteckning över röstberättigade han eller hon har antecknats. Om behandlingen grundar sig på ett sådant led i artikel 9 i dataskyddsförordningen som förutsätter exempelvis lämpliga skyddsåtgärder måste det fortfarande utredas vilka dessa skyddsåtgärder kunde vara när det gäller framläggande.

På basis av utlåtandet från dataombudsmannens byrå har bestämmelserna om förteckningen över röstberättigade justerats så att kyrkolagen enligt förslaget också föreskriver om användningsändamålen för förteckningen samt om förvaringstiden för uppgifterna. Därtill har bestämmelsen om offentligheten för en förteckning över röstberättigade justerats. Om det i en förteckning över röstberättigade finns en anteckning om spärrmarkering kan uppgifterna om personen i förteckningen endast framläggas för personen själv.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

23 kap. Förtroendevalda och val

19 §. Församlingens och stiftets valnämnder Det föreslås att 1 mom. ändras så att kyrkoherden stryks som obligatorisk medlem i valnämnden. Bestämmelsen ska inte hindra en viss grupp av personer från att ställa upp i valet. Trots ändringen ska kyrkoherden och församlingens tjänsteinnehavare ha ett nära samarbete med valnämnden. Oberoende av om kyrkoherden är medlem i valnämnden eller inte ska han eller hon säkerställa att valnämnden har förutsättningar att sköta sitt uppdrag.

Enligt förslaget fogas till paragrafen ett nytt 4 mom. som föreskriver om jäv för en medlem och ersättare i valnämnden. Vid församlingsval beslutar valnämnden om att godkänna kandidatlistorna och handhar på valdagen förrättandet av röstningen på röstningsstället samt fattar beslut om rösträkningen efter att röstningen avslutats. I direkta kyrkoherdeval förrättar valnämnden valet och sköter därtill rösträkningen.

I syfte att säkerställa det framhävda förtroende som uppgifterna förutsätter är det i fråga om valnämnden motiverat att begränsa behörigheten för en medlem i valnämnden så att kandidaten själv, kandidatens make eller maka, barn, syskon eller förälder inte kan vara medlem eller ersättare i valnämnden. Med make eller maka avses äkta makar samt personer som lever under äktenskapsliknande förhållanden eller i registrerat partnerskap med kandidaten. Enligt förslaget gäller begränsningsbestämmelsen även val i stiftet såsom val av ombud till kyrkomötet och stiftsmötet.

21 §. Förteckning över röstberättigade. I paragrafen föreskrivs enligt förslaget om de personuppgifter som antecknas i förteckningen över röstberättigade. Adressuppgiften som antecknas i enlighet med den nuvarande bestämmelsen är onödig eftersom den röstberättigade redan kan identifieras på basis av personbeteckningen och församlingen samt vid behov utgående från röstningsområdet. I förteckningen över röstberättigade som utarbetas separat för varje församling antecknas enligt förslaget de personer som har rösträtt vid ifrågavarande val, deras personbeteckning, antal och vid behov röstningsområdet. I förteckningen ska det därtill finnas utrymme för anteckningar om utövande av rösträtten samt för anmärkningar.

Om den röstberättigade har en så kallad spärrmarkering ska även detta antecknas i förteckningen över röstberättigade vid församlingsval och direkt kyrkoherdeval. Vid val i stiftet såsom val av ombud till kyrkomötet och stiftsmötet grundar sig rösträtten på prästämbetet eller ställningen som förtroendevald.

I 36 § i lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster (661/2009) föreskrivs om spärrmarkering. Enligt bestämmelsen kan en spärrmarkering på ansökan göras i befolkningsdatasystemet om en person har grundad och uppenbar anledning att misstänka att hans eller hennes eller familjens hälsa eller säkerhet är hotad. Efter det att spärrmarkeringen gjorts i systemet får uppgifter om hemkommun och bostad samt adress och andra kontaktuppgifter som gäller personen lämnas ut endast till en myndighet vars rätt att behandla uppgifterna baserar sig på utförande av en arbetsuppgift, en åtgärd eller ett uppdrag som föreskrivs i eller med stöd av lag och som berör personens rättigheter eller skyldigheter. Därtill föreslås det att till 25 kap. 8 a § i kyrkolagen, som gäller offentlighet för en förteckning över röstberättigade, fogas en bestämmelse enligt vilken uppgifter med spärrmarkering kan lämnas för granskning endast till den person som uppgifterna gäller.

RP 1/2018 rd

I 2 mom. ska det enligt förslaget föreskrivas om användningsändamålet för förteckningen över röstberättigade. Utgångspunkten är att ett personregister, såsom en förteckning över röstberättigade, endast får användas för det ändamål som det skapats för. Därmed ska förteckningen användas endast för förrättandet av ifrågavarande val. I praktiken har uppgifterna i förteckningen över röstberättigade dock använts för statistikföring. Därtill kan det finnas ett behov av att använda uppgifterna i vetenskaplig forskning. Av denna anledning är det ändamålsenligt att föreskriva att uppgifterna i förteckningen över röstberättigade kan användas för statistikföring och vetenskaplig forskning. Användning av ett personregister för statistikföring och vetenskaplig forskning styrs därtill av allmänna bestämmelser i personuppgiftslagstiftningen. I detta fall tillämpas i första hand gällande 28 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) samt 14 och 15 § i personuppgiftslagen (523/1993). I Europeiska unionens allmänna dataskyddsförordning som ska tillämpas från och med maj 2018 föreskrivs även om användning av uppgifter i ett personregister för statistikföring och forskning. Förteckningar över röstberättigade, förutom förteckningar som används vid val i stiftet, förvaras dock i regel inte längre än fyra år.

I 3 mom. ska det enligt förslaget föreskrivas om förvaring av förteckningen över röstberättigade. För närvarande skapas förteckningen över röstberättigade i församlingval ur uppgifterna i kyrkans gemensamma medlemsdatasystem centraliserat i kyrkostyrelsen som ett elektroniskt register i medlemsdatasystemets databas. Ur detta register skriver församlingarna ut förteckningar över röstberättigade för varje församling. De utskrivna förteckningarna fungerar även som arkivutskrifter där man gör anteckningar om användningen av rösträtten, beslut om rättelseyrkande samt självrättelse av förteckningen. Därmed är det ändamålsenligt att förstöra det elektroniska register som kyrkostyrelsen skapat som grund för förteckningarna över röstberättigade när resultatet i församlingsvalet vunnit laga kraft i alla församlingar. Den utskrivna förteckningen över röstberättigade förvaras enligt bestämmelserna ändå tills resultatet i följande församlingsval vunnit laga kraft.

I direkt kyrkoherdeval förvaras förteckningen över röstberättigade på ett separat bestämt sätt under fyra års tid. Enligt arkivföreskrifterna förvaras däremot förteckningarna över röstberättigade vid val i stiftet permanent.

24 kap. **Underställning och ändringssökande**

3 §. Rättelseyrkande. Det föreslås att vallängden i 1 mom. 6 punkten ändras till förteckningen över röstberättigade.

25 kap. **Kompletterande stadganden**

8 a §. Offentlighet för en förteckning över röstberättigade. Det föreslås att bestämmelserna i den gällande paragrafen preciseras till den del de gäller framläggande av förteckningen över röstberättigade.

Det föreslås att 1 mom. ändras så att förteckningen över röstberättigade är offentlig för församlingens medlemmar under den tid som förteckningen hålls framlagd för granskning. Begränsningen av offentligheten till församlingsmedlemmarna grundar sig på artikel 9.2 d i Europeiska unionens allmänna dataskyddsförordning. Det har tolkats så att man vid behandling av personuppgifter måste säkerställa tillbörliga skyddsåtgärder och att uppgifterna inte lämnas utanför gemenskapen utan den registrerades samtycke. Om tiden för framläggande föreskrivs i valordningen för kyrkan. Enligt 8 § i valordningen för kyrkan ska röstlängden hållas framlagd för granskning under tillsyn i minst fyra timmar under två på varandra följande vardagar vid den tidpunkt som fastställs i bestämmelsen.

Syftet med framläggandet av röstlängden är att ge församlingsmedlemmarna en möjlighet att granska uppgifterna som gäller rösträtten och att göra rättelseyrkanden som gäller den egna rösträtten för att rätta eventuella fel som observerats i förteckningen. En avsikt med förfarandet är att förrättandet av valet ska grunda sig på en förteckning över röstberättigade som är så felfri som möjligt. Granskningsmöjligheten stöder även det allmänna förtroendet för valprocessens korrekthet. I praktiken används granskningsmöjligheten endast i liten utsträckning.

Även om en församlingsmedlem har rätt att studera röstlängden under tiden för framläggande har lämnandet av uppgifter från röstlängden begränsats på grund av uppgifternas natur. Bestämmelsen i den nuvarande valordningen för kyrkan om att personbeteckningar inte ska ingå i röstlängden som hålls framlagd ska enligt förslaget flyttas till 1 mom. i denna paragraf. Därtill föreslås att man till paragrafen fogar ett nytt 2 mom. enligt vilket uppgifter om en sådan person som har en anteckning om spärrmarkering i enlighet med den föreslagna 23 kap. 21 § endast kan framläggas för granskning för honom eller henne själv. I praktiken innebär spärrmarkering att uppgifter om personens hemkommun får lämnas ut endast till en myndighet vars rätt att behandla uppgifterna baserar sig på utförande av en arbetsuppgift, en åtgärd eller ett uppdrag som föreskrivs i eller med stöd av lag och som berör personens rättigheter eller skyldigheter. I församlingsval och direkt kyrkoherdeval framgår dock av förteckningen över röstberättigade inom vilken församlings och därmed även vilken kommuns område personen som fått spärrmarkering bor. Därför är det motiverat att uppgifter om en sådan person får framläggas endast för honom eller henne själv och att man inte ur förteckningen över röstberättigade ens får lämna uppgifter av vilka framgår om ifrågavarande person finns med i förteckningen.

Till övriga delar föreslås inga ändringar i paragrafen.

2 Närmare bestämmelser

I samband med lagförslaget som ingår i denna proposition beslöt kyrkomötet att ändra valordningen för kyrkan så att tidpunkten för församlingsval flyttas framåt med en vecka eftersom det har ansetts vara en olägenhet att valdagen sammanfaller med farsdagen. Även bestämmelserna om förhandsröstning ändrades och man begränsade möjligheterna att delta som valförrättare eller valbiträde i fråga om en person som kandiderar i församlingsvalet och dennes närstående. Enligt kyrkomötets beslut träder ändringarna i kraft vid samma tidpunkt som lagen som föreslås i denna proposition.

3 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt. Målet är att de nya bestämmelserna ska kunna tillämpas vid församlingsvalet 2018.

I propositionen föreslås ändringar också i kyrkolagens bestämmelser som gäller innehållet i förteckningen över röstberättigade. Vid församlingsval som förrättas på nytt på grund av besvär och vid extra församlingsval ska förteckningen över röstberättigade uppgöras 55 dagar före valdagen samt i direkt kyrkoherdeval 55 dagar före den första valdagen. Detta har beaktats i ikraftträdandebestämmelsen.

4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

RP 1/2018 rd

Propositionen handlar om att förtydliga bestämmelserna som gäller församlingsval och därmed även delvis bestämmelserna om direkt kyrkoherdeval. Enligt 76 § i grundlagen finns bestämmelser om evangelisk-lutherska kyrkans författning och förvaltning i kyrkolagen.

Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen utfärdas närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter genom lag. Enligt propositionen ändras bestämmelsen om datainnehållet i förteckningen över röstberättigade i 23 kap. 21 § i kyrkolagen så att personernas adressuppgifter inte längre antecknas i förteckningen. Samtidigt förtydligas hänvisningen som gäller uppgifter med spärrmarkering. Till paragrafen fogas också en bestämmelse om användningsändamålet för förteckningen över röstberättigade samt om förvaringstiden för förteckningen. Bestämmelser om offentligheten för förteckningen över röstberättigade finns i nuvarande 25 kap. 8 a § i kyrkolagen. Även denna bestämmelse justeras i fråga om de uppgifter som kan framläggas för granskning.

Europeiska unionens allmänna dataskyddsförordning ska tillämpas från och med maj 2018. När lagförslaget bereddes var det därmed inte ännu helt klart vilka riktlinjerna för tolkningen av direktivet kommer att vara. Enligt artikel 6.1 c i förordningen får personuppgifter behandlas när det är nödvändigt för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige. Förrättandet av kyrkliga val grundar sig på kyrkolagen. Förteckningen över röstberättigade som föreskrivs om i kyrkolagen gör det möjligt att förrätta val. Syftet med framläggandet av röstlängden är att ge församlingsmedlemmarna en möjlighet att granska förteckningen och att göra rättelseyrkanden som gäller den egna rösträtten för att rätta eventuella fel som observerats i förteckningen. Bestämmelsen om framläggande av förteckningen över röstberättigade säkerställer därmed tillgodoseendet av rättskyddet som föreskrivs om i 21 § i grundlagen och 24 kap. 7 § i kyrkolagen. Därtill är en av avsikterna att förrättandet av valet ska grunda sig på en förteckning över röstberättigade som är så felfri som möjligt. Granskningsmöjligheten stöder även det allmänna förtroendet för valprocessens korrekthet. Samtidigt har man i bestämmelsen strävat efter att beakta bestämmelsen i artikel 9 i dataskyddsförordningen om behandling av särskilda kategorier av personuppgifter på det sätt som nämns i dataskyddsombudsmannens utlåtande.

Enligt 80 § i grundlagen ska det genom lag utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter. I propositionen föreslås en ny bestämmelse i 23 kap. 19 § i kyrkolagen som begränsar behörigheten för medlemmar i valnämnden. Enligt förslaget kan en kandidat eller en närstående till honom eller henne inte vara medlem i valnämnden. Eftersom valförrättarens eller -bitrådets uppgift inte kan anses vara ett motsvarande förtroendeuppdrag föreslås att bestämmelser om behörigheten för ifrågavarande personer ska finnas i valordningen för kyrkan. Syftet med jävsbestämmelserna är att säkerställa ett opartiskt valförfarande.

På basis av ovan nämnda grunder strider de föreslagna bestämmelserna inte med grundlagen, varvid lagförslaget kan behandlas i normal lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av kyrkolagen

På förslag av kyrkomötet och i enlighet med riksdagens beslut *ändras* i kyrkolagen (1054/1993) 23 kap. 19 § 1 mom. och 21 §, 24 kap. 3 § 1 mom. 6 punkten och 25 kap. 8 a §, sådana de lyder 23 kap. 19 § 1 mom. och 21 § samt 25 kap. 8 a § i lag 414/2014 och 24 kap. 3 § 1 mom. 6 punkten i lag 797/2013, samt *fogas* till 23 kap. 19 §, sådan den lyder i lag 414/2014, ett nytt 4 mom. som följer:

23 kap.

Förtroendevalda och val

19 §

Församlingens och stiftets valnämnder

För att församlingsval och direkt kyrkoherdeval ska kunna förrättas och organ bildas i enlighet med 10 § 1 mom. ska kyrkofullmäktige eller församlingsrådet tillsätta en valnämnd som består av en ordförande och minst fyra andra medlemmar samt minst lika många suppleanter. Suppleanterna ska ställas i den ordning i vilken de träder i stället för medlemmarna.

En kandidat eller en kandidats make eller maka, barn, syskon eller förälder kan inte vara medlem eller ersättare i valnämnden. Med make eller maka avses äkta makar samt personer som lever under äktenskapsliknande förhållanden eller i registrerat partnerskap med kandidaten.

21 §

Förteckning över röstberättigade

I förteckningen över röstberättigade ska antecknas de röstberättigades fullständiga namn och personbeteckning, antalet röstberättigade samt vid behov röstningsområdet. Om en röstberättigad i församlingsval och direkt kyrkoherdeval har en sådan spärrmarkering som avses i 36 § i lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster, skrivs

RP 1/2018 rd

en anteckning om spärrmarkeringen ut i förteckningen. I förteckningen ska det finnas utrymme för anteckningar om utövande av rösträtten samt för anmärkningar.

Förteckningen över röstberättigade och uppgifterna i den får inte användas för andra ändamål än för att förrätta val. Uppgifterna i förteckningen får dock användas för statistikföring och vetenskaplig forskning.

En förteckning över röstberättigade som fungerar som arkivutskrift förvaras på det sätt som föreskrivs separat. När valresultatet vid församlingsval har vunnit laga kraft förstör kyrkostyrelsen det elektroniska register över röstberättigade som har skapats i kyrkans medlemsdatasystem.

24 kap.

Underställning och ändringssökande

3 §

Rättelseyrkande

Den som är missnöjd med ett beslut av en myndighet kan framställa ett skriftligt rättelseyrkande enligt följande, om inte något annat bestäms i denna lag:

6) hos valnämnden i fråga om den förteckning över röstberättigade som används vid församlingsval eller direkt kyrkoherdeval.

25 kap.

Kompletterande stadganden

8 a §

Offentlighet för en förteckning över röstberättigade

En församlingsmedlem har rätt att ta del av förteckningen över röstberättigade i församlingsval och direkta kyrkoherdeval, med undantag för personbeteckningar, under den tid då förteckningen finns offentligt framlagd för granskning. Förteckningen får inte lämnas ut för kopiering eller fotografering, och kopior av den får inte ges ut. Den som är antecknad i förteckningen har dock rätt att avgiftsfritt få ett utdrag av de uppgifter som antecknats om honom eller henne i förteckningen. Den som har begärt att bli upptagen i förteckningen har rätt att få uppgift om handlingar i anslutning till behandlingen av ärendet i enlighet med bestämmelserna i 11 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Om en uppgift om sådan spärrmarkering som avses i 23 kap. 21 § 1 mom. har antecknats för en person i förteckningen över röstberättigade kan uppgifterna i förteckningen läggas fram för granskning endast för personen själv.

Förteckningen över röstberättigade i församlingsval och direkt kyrkoherdeval ska vara sekretessbelagd vid andra tidpunkter än den som avses i 1 mom. Sekretessen hindrar inte att uppgifter i förteckningen lämnas ut till den som behöver dem för att klarlägga sin rösträtt.

I fråga om förteckningens offentlighet och behandlingen av den gäller i övrigt bestämmelserna i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet och i personuppgiftslagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

RP 1/2018 rd

Om församlingsval eller direkt kyrkoherdeval förrättas innan 55 dagar har förflutit från ikraftträdandet av denna lag, förrättas valen med iakttagande av de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Helsingfors den 8 februari 2018

Statsminister

Juha Sipilä

Undervisningsminister Sanni Grahn-Laasonen

Lag

om ändring av kyrkolagen

På förslag av kyrkomötet och i enlighet med riksdagens beslut ändras i kyrkolagen (1054/1993) 23 kap. 19 § 1 mom. och 21 §, 24 kap. 3 § 1 mom. 6 punkten och 25 kap. 8 a §, sådana de lyder 23 kap. 19 § 1 mom. och 21 § samt 25 kap. 8 a § i lag 414/2014 och 24 kap. 3 § 1 mom. 6 punkten i lag 797/2013, samt fogas till 23 kap. 19 §, sådan den lyder i lag 414/2014, ett nytt 4 mom. som följer:

Gällande lydelse

23 kap.

Förtroendevalda och val

19 §

Församlingens och stiftets valnämnder

För att församlingsval och direkt kyrkoherdeval ska kunna förrättas och organ bildas i enlighet med 10 § 1 mom. ska kyrkofullmäktige eller församlingrådet tillsätta en valnämnd som består av kyrkoherden och minst fyra andra medlemmar samt minst lika många suppleanter. Suppleanterna ska ställas i den ordning i vilken de träder i stället för medlemmarna.

För val av medlemmar av stiftsfullmäktige och ombud till kyrkomötet tillsätter domkapitlet en valnämnd som består av en ordförande samt två präster och två lekmän som övriga medlemmar samt lika många suppleanter. För val av lekmannamedlem och lekmanambud från församlingarna i landskapet Åland tillsätter domkapitlet en lekmannavalnämnd som består av en ordförande och två andra medlemmar samt lika många suppleanter.

Föreslagen lydelse

23 kap.

Förtroendevalda och val

19 §

Församlingens och stiftets valnämnder

För att församlingsval och direkt kyrkoherdeval ska kunna förrättas och organ bildas i enlighet med 10 § 1 mom. ska kyrkofullmäktige eller församlingrådet tillsätta en valnämnd som består av en *ordförande* och minst fyra andra medlemmar samt minst lika många suppleanter. Suppleanterna ska ställas i den ordning i vilken de träder i stället för medlemmarna.

En kandidat eller en kandidats make eller maka, barn, syskon eller förälder kan inte vara medlem eller ersättare i valnämnden. Med make eller maka avses äkta makar samt personer som lever under äktenskapsliknande förhållanden eller i registrerat partnerskap med kandidaten.

Gällande lydelse

21 §

Förteckning över röstberättigade

I förteckningen över röstberättigade ska antecknas de röstberättigade samt deras personbeteckning, adress och antal samt vid behov röstningsområdet. Adressen får dock inte antecknas i förteckningen, om denna uppgift ska hållas hemlig enligt 24 § 1 mom. 31 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. I förteckningen ska det finnas utrymme för anteckningar om utövande av rösträtten samt för anmärkningar.

Föreslagen lydelse

21 §

Förteckning över röstberättigade.

I förteckningen över röstberättigade ska antecknas de röstberättigades fullständiga namn och personbeteckning, antalet röstberättigade samt vid behov röstningsområdet. Om en röstberättigad i församlingsval och direkt kyrkoherdeval har en sådan spärrmarkering som avses i 36 § i lagen om befolkningsdatasystemet och Befolkningsregistercentralens certifikattjänster, skrivs en anteckning om spärrmarkeringen ut i förteckningen. I förteckningen ska det finnas utrymme för anteckningar om utövande av rösträtten samt för anmärkningar.

Förteckningen över röstberättigade och uppgifterna i den får inte användas för andra ändamål än för att förrätta val. Uppgifterna i förteckningen får dock användas för statistikföring och vetenskaplig forskning.

En förteckning över röstberättigade som fungerar som arkivutskrift förvaras på det sätt som föreskrivs separat. När valresultatet vid församlingsval har vunnit laga kraft förstör kyrkostyrelsen det elektroniska register över röstberättigade som har skapats i kyrkans medlemsdatasystem.

24 kap.

Underställning och ändringssökande

3 §

Rättelseyrkande

Den som är missnöjd med ett beslut av en myndighet kan framställa ett skriftligt rättelseyrkande enligt följande, om inte något annat bestäms i denna lag:

6) hos valnämnden i fråga om den vallängd som används vid direkt kyrkoherdeval eller församlingsval.

24 kap.

Underställning och ändringssökande

3 §

Rättelseyrkande

Den som är missnöjd med ett beslut av en myndighet kan framställa ett skriftligt rättelseyrkande enligt följande, om inte något annat bestäms i denna lag:

6) hos valnämnden i fråga om den förteckning över röstberättigade som används vid församlingsval eller direkt kyrkoherdeval.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

25 kap.

25 kap.

Kompletterande stadganden

Kompletterande stadganden

8 a §

8 a §

Offentlighet för en förteckning över röstberättigade

Offentlighet för en förteckning över röstberättigade

Var och en har rätt att ta del av förteckningen över röstberättigade för församlingsval och direkta kyrkoherdeval under den tid då förteckningen finns offentligt framlagd. Förteckningen får inte lämnas ut för kopiering eller fotografering, och kopior av den får inte ges ut. Den som är antecknad i förteckningen har dock rätt att avgiftsfritt få ett utdrag av de uppgifter som antecknats om honom eller henne i förteckningen. Den som har begärt att bli upptagen i förteckningen har rätt att få uppgift om handlingar i anslutning till behandlingen av ärendet i enlighet med bestämmelserna i 11 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

En församlingsmedlem har rätt att ta del av förteckningen över röstberättigade i församlingsval och direkta kyrkoherdeval, med undantag för personbeteckningar, under den tid då förteckningen finns offentligt framlagd för granskning. Förteckningen får inte lämnas ut för kopiering eller fotografering, och kopior av den får inte ges ut. Den som är antecknad i förteckningen har dock rätt att avgiftsfritt få ett utdrag av de uppgifter som antecknats om honom eller henne i förteckningen. Den som har begärt att bli upptagen i förteckningen har rätt att få uppgift om handlingar i anslutning till behandlingen av ärendet i enlighet med bestämmelserna i 11 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Om en uppgift om sådan spärrmarkering som avses i 23 kap. 21 § 1 mom. har antecknats för en person i förteckningen över röstberättigade kan uppgifterna i förteckningen läggas fram för granskning endast för personen själv.

Förteckningen över röstberättigade i församlingsval och direkt kyrkoherdeval ska vara sekretessbelagd vid andra tidpunkter än den som avses i 1 mom. Sekretessen hindrar inte att uppgifter i förteckningen lämnas ut till den som behöver dem för att klarlägga sin rösträtt.

Förteckningen över röstberättigade i församlingsval och direkt kyrkoherdeval ska vara sekretessbelagd vid andra tidpunkter än den som avses i 1 mom. Sekretessen hindrar inte att uppgifter i förteckningen lämnas ut till den som behöver dem för att klarlägga sin rösträtt.

I fråga om förteckningens offentlighet och behandlingen av den gäller i övrigt bestämmelserna i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet och i personuppgiftslagen.

I fråga om förteckningens offentlighet och behandlingen av den gäller i övrigt bestämmelserna i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet och i personuppgiftslagen

Denna lag träder i kraft den 20 .

Om församlingsval eller direkt kyrkoherdeval förrättas innan 55 dagar har förflutit sedan denna lag trädde i kraft, förrättas valen med iakttagande av de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.